

Nr 336.

Av herr **Nilsson, Petrus, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

I proposition nr 227 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anför föredragande departementschefen bland annat följande allmänna synpunkter:

»På grund av att krisläget å jordbruksnäringens skilda områden utvecklats gradvis hava de statliga ingripandena i stor utsträckning skett utan inbördes sammanhang. Den härigenom rubbade jämvikten mellan jordbruksnäringens olika grenar sökte man återställa genom de under 1934 vidtagna åtgärderna. Dessa åtgärder avsågo att med utgångspunkt från gällande priser å brödsäd och smör uppnå samma förhållande mellan priserna å hithörande produkter, som var rådande, innan jordbrukskrisen på allvar gjorde sitt inträde i vårt land. Såvitt nu kan bedömas har detta syfte i stort sett uppnåtts. Priserna för brödspannmål, mejeriprodukter samt nötkreatur för slakt ligga för närvarande mellan 20 och 25 procent under medelpriserna åren 1925—1929. För svensk fodersäd och oljekakor är motsvarande procenttal omkring 20. För fläsk, ägg och potatis är visserligen prisläget jämfört med priserna å förenämnda produkter tämligen ogynnsamt men en avsevärd förbättring av detsamma har dock ägt rum sedan motsvarande tid föregående år.»

Helt visst skulle ett bättre resultat ha uppnåtts, om stödåtgärderna redan från början kunnat givas en mera planmässig inriktning. Sålunda torde den överproduktion av brödspannmål, som nu vållar svårigheter, till största delen ha kunnat undvikas, om åtgärder i tid hade vidtagits för att hålla fodersädspriserna på en rimlig nivå. Om förhållandet mellan fodersäds- och brödsädspriser hållits någorlunda normalt, skulle helt säkert storleken av brödsädsproduktionen icke ha behövt medföra olägenheter och åsamka staten förluster i mera betydande omfattning. Dröjsmålet med en nödvändig reglering av foderimporten ledde dels till en utökning av brödsädsodlingen, dels till att produktionen av fläsk på grund av den rikliga tillgången på billig importerad majs icke anpassade sig efter marknadsförhållandena. Resultatet blev stora förluster på spannmålsregleringen och ett för våra producenter ruinerande prisfall på fläsk.

Det är givetvis nödvändigt att söka återställa jämvikten i produktionsförhållandena, men man bör därvid icke kasta sig från den ena ytterligheten till den andra. Det skulle t. ex. icke vara välbetänkt att av nervositet inför brödsädsöverskottet skära ned inlösningspriserna så starkt, att de ekonomiska förutsättningarna för brödsädsodlingen allvarligt rubbas. Härvid bör tagas i betraktande, att om också brödsädsodlingen en-

dast utgör en mindre del av det svenska jordbrukets samlade produktion, är dock prisläget för densamma i många avseenden normgivande för den övriga produktionen samt att den övervägande delen av den egentliga lönearbetarkåren vid jordbruket är för sin utkomst beroende av de större jordbruk, vid vilka brödspannmål till avsalu företrädesvis odlas.

Då skäl synes föreligga att för närvarande sänka inlösningspriserna för att undvika nya kostnader av större omfattning för spannmålsregleringen och för att bättre anpassa produktionen efter behovet, vilja vi icke motsätta oss en viss sänkning men anse att de priser, som angivits i propositionen, böra kunna jämkas uppåt. Såsom departementschefen framhållit, var avsikten med de under föregående år vidtagna åtgärderna att söka återställa den jämvikt mellan jordbruksnäringens olika grenar, som rubbats därigenom att de statliga ingripandena i stor utsträckning skett utan inbördes sammanhang, och vi kunna instämma i departementschefens uttalande, att detta syfte i stort sett uppnåtts.

Det riktigaste borde alltså vara att icke ändra prisrelationerna utan i huvudsak fasthålla vid de prislägen, som åsyftades med de förra året vidtagna åtgärderna, och sålunda söka anpassa fodersädspriserna efter de nuvarande priserna å brödspannmål. Brödsädsöverskottet bereder emellertid en svårighet härvidlag, som icke torde kunna förbises, bland annat på grund av nödvändigheten att få användning som foder för större delen av detta överskott.

1934 års spannmålsutredning ansåg, att höstpriserna borde vara lägst 14 kronor för vete och lägst 13 kronor för råg per deciton. I yttrande över utredningens förslag förklarade sig statens spannmålsnämnd med all kraft vilja understryka, att någon sänkning av jordbrukets lönsamhet icke finge bliva följden av den omläggning av det nu tillämpade systemet för spannmålsmarknadens reglering, som föreslagits i spannmålsutredningens betänkande. Nämnden var av den meningen, att det i genomsnitt för samtliga orter noterade priset för fodersäd under de första höstmånaderna (september—oktober) borde vara 14 à 15 kronor för deciton. Sveriges allmänna lantbrukssällskap framhöll, att ett uppehållande i stort sett av de senaste årens prisnivå å brödspannmål vore erforderligt med hänsyn till jordbrukets produktionskostnader. Det vore icke brödsädspriserna i och för sig, som hade åstadkommit utökningen av brödsädsarealerna, utan denna utökning hade sin förnämsta orsak i den stora pris-skillnad, som varit rådande mellan brödsäd och fodersäd.

Även departementschefen har funnit de av spannmålsutredningen föreslagna priserna väl låga samt ansett det rimligt att utgå från att vetepriset under de tidigare höstmånaderna 1935 ej bör ligga nämnvärt under fjolårspriset och att priset för råg bör vara i förhållande därtill. Kostnaderna för spannmålens lagring m. m. hos spannmålshandlare för tiden 15 september—1 juni, som av spannmålsutredningen angivits till omkring 2 kronor för deciton, beräknas av departementschefen icke komma att

överstiga 1 krona 75 öre för deciton under tiden fram till den 1 juli 1936. Utgående från att ett vetepreis i början av september 1935 av 14 kronor 75 öre för deciton bör eftersträvas har departementschefen med nyssnämnda beräkning av lagringskostnaderna ansett inlösningspriset för vete böra bestämmas till 16 kronor 50 öre för deciton och inlösningspriset för råg till 15 kronor 50 öre för deciton. Enligt departementschefens mening betingas denna sänkning med 1 krona 50 öre för deciton i allt väsentligt av billigare lagringskostnader, varför höstpriserna skulle komma att i stort sett bli desamma som under tidigare år.

Det torde kunna dragas i tvivelsmål, huruvida det skall bli möjligt att nedbringa lagringskostnaderna, som i beräkningarna över förlusterna å spannmålsregleringen upptagits till 10 öre per ton och dag, så starkt som i propositionen antagits. I varje fall torde den fria prisbildning, som blir bestämmande för spannmålets värde under tiden närmast efter det att den nya skörden kommit i marknaden, snarare komma att rätta sig efter de gamla kända lagringskostnaderna, ehuru dessa måste anses som oproportionerligt höga, än efter de nya beräkningarna. Priset under höstmånaderna kommer därför sannolikt att hålla sig lägre än vad som förutsatts i propositionen. Med hänsyn till denna omständighet bör inlösningspriset enligt vår mening sättas något högre än vad som angivits i propositionen. I likhet med vad bland annat Sveriges allmänna lantbruks-sällskap uttalat anse vi, att prisläget för brödspannmål bör i viss utsträckning anpassas efter skördeutfallet och storleken av inneliggande lager. Om i nuvarande läge en prissänkning sker på grund av att ett stort överskott föreligger, bör detta således icke få hindra en höjning av priset, när det nuvarande överskottet avverkats och förhållandet mellan tillgång och behov blivit mera normalt. Någon fara för ny överproduktion torde detta icke behöva medföra, om en lämplig prisrelation i fortsättningen uppehålls mellan fodersäd och brödsäd. Med hänvisning härtill anse vi oss för närvarande böra föreslå ett inlösningspris till odlarna av 17 kronor per deciton för vete och 16 kronor för råg, varvid förutsättes att veteavgiften utgår med det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit. Detta kommer icke att innebära höjning av medelpriset för mjöl jämfört med nuvarande förhållanden utan tvärtom någon sänkning, då utförsäljningspriset för vete visserligen höjes med 50 öre per 100 kilogram men rågpriset i stället sänkes med 1 krona per 100 kilogram.

Vad beträffar mjölkregleringen förordas i propositionen bland annat, att kostnaderna för smörexporten företrädesvis skola gäldas av medel, som inflyta genom upptagande av mjölkavgift och skatt å kraftfoder, samt att genom margarinaccisen inflytande medel i första hand skola användas för att främja förbrukningen av mjölk och mejeriprodukter inom landet. Margarinaccisens höjd anser departementschefen normalt böra så avvägas, att försäljningen av margarin hindras att till följd av prisstödet åt smöret svälla ut. En allmän prissänkning för mjölk eller mejeri-

produkter genom bidrag av margarinaccismedel förordas, varvid utgångspunkten skall vara, att mjölkproducenterna under nästa regleringsperiod — under förutsättning att produktionen av smör icke stiger — erhålla i stort sett samma pris å produktmjölken, som de fått i genomsnitt under 1934. Under nämnda år tillfördes mjölkregleringen av margarinaccismedel 11,200,000 kronor. Medelnettoexportpriset för året var 116 öre för kilogram smör, och exporten uppgick till 23,000 ton. Departementschefen räknar nu med ett exportpris av 135 öre för kilogram, och då margarinaccisen — som förutsättes helt använd i samband med mjölkregleringen — beräknas uppgå till över 15,000,000 kronor, skulle med en minskad exportkostnad av 4,300,000 kronor 8,100,000 kronor av margarinaccismedel kunna användas för genomförande av en prissänkning för konsumtionsmjölk eller mejeriprodukter.

Mot dessa beräkningar kan bland annat anmärkas, att det torde vara osäkert, huruvida det förutsatta exportpriset kan uppnås under stundande regleringsperiod. Skall prissättningen å produktmjölken ske efter medelpriset under hela år 1934, innebär detta en viss sänkning, då de förbättringar, som tillämpats från den 1 juli 1934, därigenom endast delvis komma att ingå i prisberäkningen. Rättvisare torde vara att utgå från förhållandena under sista halvåret 1934, då anledning till prissänkning för produktmjölken icke synes föreligga.

Den ifrågasatta sänkningen av priset å konsumtionsmjölk genom att reducera mjölkavgiften med 1 öre per kilogram kunna vi icke finna lämplig utan anse oss böra bestämt avstyrka. Ett relativt högt mjölkpris förekommer endast på några få orter i hela landet, och i dessa fall torde 1 öres sänkning icke få någon betydelse för konsumtionen. Där mjölkpriset redan nu ligger på en låg nivå, skulle en sänkning icke kunna anses berättigad eller av förhållandena påkallad. De osäkra avsättningsförhållandena på exportmarknaden göra det därför angeläget att icke binda så stor del av inflytande avgiftsmedel, som skulle vara erforderligt för att genomföra denna generella sänkning av mjölkavgiften.

Det andra av departementschefen övervägda alternativet, nämligen sänkning av smörpriset, synes vara att föredraga, därest någon sänkning skall förekomma och exportpriset för smör håller sig så gynnsamt, att medel finnas tillgängliga. Därvid torde emellertid en viss rörelsefrihet böra lämnas mejeriorganisationen, så att denna beredes möjlighet att i tillräcklig utsträckning reservera inflytande medel för att vid behov använda dem i utjämnande syfte till undvikande av icke önskvärda fluktuationer i prisläget samt för att befordra största möjliga jämnhet i produktionen.

Såsom den viktigaste åtgärden för att stärka smörets konkurrenskraft mot margarinet förordar departementschefen i den förevarande propositionen, därest smörimporten till våra exportmarknader begränsas eller exporten av smör från Sverige eljest i väsentlig grad försvåras, en höj-

ning av margarinaccisen till 50 öre, samtidigt som priset å runmärkt smör fritt mejeriet borde sänkas till 2 kronor. Gentemot den nämnda begränsningen av margarinaccisens belopp torde böra erinras därom, att smör- och margarinkommittén för sin del under angivna förhållanden uttalat sig för möjligheten av att höja accisbeloppet till 60 öre. Vi kunna icke finna annat än att en sådan åtgärd är välbetänkt.

I propositionen har departementschefen uttalat sig för att, om smörimporten till våra exportmarknader begränsas eller exporten av smör från Sverige eljest i väsentlig grad försvåras, särskilda åtgärder skulle få vidtagas, bland annat en importreglering beträffande ej mindre margarin, konstister och fettemulsion än även råvaror för margarinindustrien. Departementschefen föreslår härom, att, om priserna å margarinindustriens råvaror skulle mera avsevärt sjunka under sin nuvarande prisnivå, Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att införa den angivna regleringen för att möjliggöra oförändrat stöd åt det inhemska smörpriset samt förhindra osund spekulation i det högre prisläget inom landet.

Vad departementschefen sålunda förordat ansluter sig i sak till vad smör- och margarinkommittén föreslagit i sitt den 14 november 1934 afgivna betänkande. I ett avseende avviker departementschefens yrkande emellertid från kommitténs förslag, nämligen tiden för ikraftträdandet. Kommittén anser nämligen, för att så snart som möjligt säkerställa svensk produktion framför import och få inhemska fettämnen tillvaratagna, att regleringen bör genomföras jämväl innan de förberörda exportsvårigheterna inträtt.

Övervägande skäl synas tala för att regleringen bör träda i kraft snarast möjligt, även om på grund av prisleförhållandena någon licensavgift icke skulle behöva uppbäras vid meddelandet av införseltillstånd. Även om smörexporten för närvarande fortgår obehindrat, äro de utvunna priserna dock så låga, att det måste ligga i hela landets intresse, att smörkonsumtionen inom landet så fort som möjligt på ett varaktigt sätt ökas. Av skäl, som här icke torde behöva närmare beröras, skulle den angivna regleringen verka i sådan riktning och över huvudtaget utgöra ett skydd för de inhemska fettämnena. Någon anledning av sociala skäl eller dylikt att icke låta regleringen träda i tillämpning med de direktiv, för vilka departementschefen uttalat sig, synes icke kunna förebringas. Vi hemställa därför, att riksdagen ville uttala sig för att de angivna importreglerande åtgärderna snarast och jämväl utan att de berörda exportsvårigheterna inträtt bringas i tillämpning.

I propositionen uttalar sig departementschefen för att fettemulsioner beläggas med accis, om Kungl. Maj:t så prövar nödigt. Smör- och margarinkommittén har för sin del också förordat införandet av accis å fettemulsioner. Kommittén har härvid framhållit, att tillverkningen av denna vara för närvarande i likhet med margarinfabrikationen gynnas av abnormt låga råvarupriser samt av det prisstöd, som mjölkproduktionen

erhållit inom landet. Under dessa förhållanden torde alla skäl tala för att fettemulsionerna så snart som möjligt beläggas med accis. Vi hemställa därför, att riksdagen ville uttala sig för att fettemulsionerna snarast och senast vid inträdet av nästa regleringsår för mjölkavgiften eller sålunda den 1 juli 1935 beläggas med accis.

Departementschefen berör jämväl frågan om ändring av bestämmelserna i gällande margarinförordning i vad avser fettemulsioner under åberopande av vad smör- och margarinkommittén härutinnan anfört. I samband härmed synes böra erinras därom, att förslag uppkommit, att ordet glass måtte helt reserveras för de frusna produkter, uti vilka ingår smörfett i stället för, som torde vara det vanligaste, fettemulsioner. Beredningen av detta ärende lär ännu icke vara avslutad. Enligt vad vi inhämtat, har från vissa håll tvekan uttalats mot förslaget och förordats, att för den angivna produkten måtte reserveras ordet »gräddglass». Såsom möjligen torde vara känt har tillverkningen av glass numera blivit mejeriprodukt. Relativt betydande mängder smörfett kunna på detta sätt vinna avsättning inom landet, och givetvis kan det förväntas, att ytterligare sådan avsättning skall kunna vinnas, om mejerierna erhålla ett tillbörligt skydd för sin tillverkning. Enligt vårt förmenande skulle mycket vara vunnet, om ordet »glass» reserverades för den angivna produkten. Ordet »gräddglass» har icke vunnit det burskap bland allmänheten, som i och för sig är nödvändigt för att bereda ett sådant skydd, samt torde icke heller utan oerhört kostsamma propagandaanordningar kunna så införlivas med det allmänna medvetandet, som i angivna avseende är erforderligt.

Utöver vad som framhålles i propositionen rörande mejerileverantörernas återtagning av smör för eget eller anställdas behov till ett pris, som icke överstiger riksnoterings, synes böra tagas under övervägande, huruvida icke särskilda åtgärder kunde vidtagas för att öka lantarbetarnas smörkonsumtion. Ett initiativ i syfte att åstadkomma, att en viss kvantitet smör komme att ingå bland naturaförmånerna skulle säkerligen verka stimulerande på smörkonsumtionen.

Vi vilja för vår del understryka vikten av att redan nu i den mån så låter sig göra öka avsättningsmöjligheterna för mjölkproduktionen utan att avvakta en eventuell begränsning av smörexporten. Att söka framtvinga jämvikt mellan tillgång och efterfrågan genom prissänkning för producenterna torde icke vara tillrådligt eller försvarligt. I propositionen framhålles, att en minskning i jordbruksproduktionen på grund av försämrad lönsamhet skulle förutsätta en överflyttning från jordbruket till andra näringsgrenar, som redan förut lida av sysselsättningssvårigheter. Försämrad lönsamhet skulle dessutom knappast leda till frivillig begränsning av produktionen utan kunde snarare föranleda ökning, då jordbrukarna under alla förhållanden måste söka skaffa sig ett visst minimum av kontanta inkomster.

Den enda säkra följden av en prissänkning för producenterna skulle

vara ytterligare nedpressning av jordbruksbefolkningens ekonomiska villkor, en utveckling, som enligt vår mening med alla till buds stående medel bör förhindras. Härvid bör ihåggkommas, att hithörande prisfrågor framförallt beröra det mindre jordbruket, således den ojämförligt största massan av Sveriges jordbruksbefolkning.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 227 måtte uttala sig för att inlösningspriserna för vete och råg bestämmas till sådan höjd, att odlarna tillförsäkras ett inlösningspris av 17 kronor för 100 kilogram vete och 16 kronor för 100 kilogram råg; samt

att riksdagen i övrigt vid behandlingen av propositionen måtte taga hänsyn till vad som anförts i motionen.

Stockholm den 27 april 1935.

Petrus Nilsson.

Joh. Johansson,

Erik von Heland.

Friggeråker.

Allan Holstenson.

Anton Pettersson.

